FÜGGETLEN MŰVELŐDÉSI ÉS HELYTÖRTÉNETI HAVILAP
XXXII. ÉVFOLYAM 2. (780.) SZÁM, 2026. FEBRUÁR 26. – CSÜTÖRTÖK

HÉTFALU

SZERKESZTŐK: HOCHBAUER GYULA ÉS DR. KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

ALAPÍTOTTA ÉS SZERKESZTETTE (1906–1911): DR. FEKETE ENDRE ÉS KISS BÉLA

• VERES EMESE GYÖNGYVÉR

140 ÉVE ALAKULT MEG AZ ÖNÁLLÓ MAGYAR ESPERESSÉG

I. rész

Ahogy a barcasági csángóknak a történetével is csak érintőlegesen foglalkoznak a történészek, esetlegesen egy-egy konkrét esemény kapcsán, úgy a tíz magyar evangélikus falu egyháztörténetében is nagyok a hiányosságok. A levéltári források feltárása – legyenek azok államiak vagy egyháziak – folyamatos, és az adatok sokrétűsége, a lelőhelyek távolsága sem könnyíti mindig a kutatást, hiszen Bécstől Budapestig, Brassótól Nagyszebenen át Nagyenyedig, mindenütt található valamilyen dokumentum, az egyházmegye gyülekezeteiről nem is beszélve. Ráadásul olykor még a sajtó is egy igen fontos forrásnak bizonyul.

Ami a Brassói Evangélikus Egyházmegye történetét illeti, azt gondolhatnánk, hogy abból kifolyólag, hogy a barcasági csángók közössége, Brassó városának, illetve a törcsvári uradalomnak fennhatósága alá került, illetve Johannes Honterus brassói reformációja után, e közösség is evangélikus vallásúvá vált, a szász országos egyház levéltárai számukra is kincsesbányát jelentenek. A folyamatos kutatás részben alá is támasztja mindezt, de ugyanakkor azt a tényt is felszínre hozza, hogy maguknak a szász gyülekezeteknek az iratanyaga is hiányos vagy kevésbé feltárt, sőt, az újabb erdélyi szász egyház- és iskolatörténeti kutatások gyakran átértékelik a korabeli viszonyokat, sztereotípiákat is megdöntve. Az egyre szaporodó feltárt iratanyag a magyar gyülekezetek és a szász egyházi vezetés közötti viszonyt is árnyalja, sztereotípiákat világít meg, és egyre több lehetőséget teremt a részletes egyháztörténet megírásához, ezen belül a brassói magyar egyházmegye megalakulásának megvilágítására is.

2026 márciusában 140 lesz annak, hogy a barcasági tíz csángó gyülekezet, valamint Brassó városának magyar evangélikus gyülekezete kilépett a Szász Országos Egyházból, és létrehozta az **önálló magyar esperesség**et. A folyamat kezdete ugyan 1873-ra mutat vissza, de a közel másfél évtized alatt a magyar gyülekezetek szándéka és egységessége is meg-megbicsaklott. Ám mielőtt az események sorát tekintenénk végig, tekintsünk vissza a reformációkori időkre.

1498-ban Brassó városa zálogjogot nyer a barcasági csángó közösség fölött, és a tényt alapul véve, a történetírók egyértelműen ennek az alárendeltségi viszonynak tulajdonítják a barcasági csángók evangélikus hitre térését, ám Kiss Béla egykori csernátfalusi lelkész így ír *A hétfalusi csángók története* című kéziratában: *„Az akkori egyház azonban távolról sem áll hivatása magaslatán. Az istentisztelet másodrangú dolog, a papok üzérkednek (a Barcaságon kocsmákat tartanak). Kötelességeiket elhanyagolják, a tudatlanság megdöbbentő, néhol a papok a Miatyánkat sem tudják, iskola, népnevelés nincs, az istentisztelet hókuszpókusz és ceremónia. Az egyház egészen elvegyül a világban, hatalmat, tekintélyt akar, a Szentírás jelentőségét veszíti. Nem csoda, ha a wittenbergi szerzetes, Luther iratai üdítő vízként hatnak. A komolyság, mellyel ír, az igazság, a bátorság angyalként röpíti szét a reformáció tanait. Erdélybe is igen hamar eljutnak Luther iratai, főleg az őt hallgató növendékek révén, kik itthon buzgó, hirdetik az új tanokat. Különösen a szászok.”*

A legtöbb forrás Johannes Honterus 1544-es püspöki látogatását említi a magyar evangélikus gyülekezetek korai létezésének igazolására. Minden bizonnyal valós a tény, miszerint Honterus meglátogatta a gyülekezeteket, ám a magyar gyülekezetekre vonatkozóan, az 1544-es adatról csak későbbi másolatokból szerzünk tudomást, és ebből az derül ki, hogy 1544-ben Bácsfalunak, Türkösnek, Szent Mihálynak, azaz Csernátfalunak, valamint Hosszúfalunak és Tatrangnak a lakói mennyit fizettek a lelkésznek és a tanítónak. Ugyanakkor a következőket is olvashatjuk, például Orbán Balázs A *Székelyföld leírása* című munkában: *„1555-től kezdve, a midőn Kálmánchai Márton debreczeni lelkész Kálvin hitelveit bővebben kifejté, az erdélyi magyarság, székelység és a tízfalusiak, valamint a szászok közül is igen sokan fölvették azt, elannyira, hogy*



Brassó megyei lelkészek 1905-ben

Brassóban is sokáig helvét hitű papok voltak, sőt azt a szászok közt egész káptalanok vallották. Határozottan helvét hitűek voltak a tízfalu magyar lakói, azok mint ilyek a kálvinista püspök alatt állottak és a szomszédos Bodola, Nyién és Márkossal egyházkerületileg a sepsi trachtushoz voltak beosztva; később azonban, a midőn a törcsvári vár elzálogosítása és eladásával e szegény nép Brassó alá került, annak úgy politikai, mint vallási elnyomatása foganatosíttatott; Brassó nem elégedett meg e nép lenyűgözésével, hanem a Barczán csekély számban levő szászok létszámát növelendő, ezen nép elnémetesítését is feladatául tűzte ki; erre nézve első lépésnek tekintette a tízfalusiaknak lutheránussá tételét.”

Ezt ifj. Herrmann Antal is állítja az *Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képekben* című kiadványban a hétfalusi csángókról megjelent írásában: *„A csángók a reformatio előtt a sepsi esperességhez tartoztak; a XVI. század közepén lutheránusok lettek, majd nem sokára a helvét hitvalláshoz csatlakoztak, s az erdélyi kálvinista püspök alatt állottak; de a XVII. század végén Brassó nyomása alatt ismét az ágostai evangélikus hitvallást fogadták el, bár isteni tiszteletök némileg eltér a szászokétól.”*

A barcasági csángó reformátusságáról semmiféle adatunk nincs. A háromszéki iratok, amelyek bizonyságként szolgálhattak volna, a II. világháború során megsemmisültek. Más vélemény van azonban Szeli József, Hosszúfalu lelkésze, aki a 18. században először kísérelte meg összefoglalni a magyar gyülekezetek történetét, és írása a régi anyakönyvben volt olvasható addig, amíg az anyakönyv létezett. A szóbeli közlések és az egyházi tudósítások szerint a gyülekezeti iratok az 1916-os menekülés során vesztek el. Szerencsére Szeli írását lemásolta Borcsa Mihály, és 1862-ben megjelentette a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*ban, majd 1868-ban K. Molnár Victor lelkész úgyszintén leírta, és a kéziratot Pávai Vajna Elek ügyvéd az Erdélyi Múzeum Egylet egykori kézirattárának adományozta. Szelinél ez olvasható: *„Ha pedig Honterus János reformátornak idejében a hétfalusiak vagy még pápisták, vagy pedig calvinisták lettek volna, miképpen visitálhatta volna őket ezen említett reformator és brassai lutheranus inspector.”* Ugyanakkor Szeli nem tagadja, hogy *„mivel Brassó városa szász város lévén, az orthodoxus lutheranizmust tartotta, azért a maga törcsvári jószágaiban is a magyaroknál azon lutheranismust hirdette, és mint ma örökös jószágát, a tőle bevett igazságra vezérlette.”* A szász országos egyház ordinációs anyakönyveiben mindenesetre a magyar lelkészek és tanítók saját kezű bejegyzéseit is olvashatjuk már a 17. századtól kezdődően.

(Folytatása a 2. oldalon.)

* KIADJA A HÉTFALUSI MAGYAR MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG – © HMMT, 2001–2026. * ISSN 1582-9006 *

• VERES EMESE GYÖNGYVÉR

140 ÉVE ALAKULT MEG AZ ÖNÁLLÓ MAGYAR ESPERESSÉG

(Folytatás az 1. oldalról.)

Igaz, akkor is megtalálnánk a neveiket, ha történetesen tényleg reformátusok, netán kriptokálvinisták lettek volna. Kiss Béla szerint azonban az evangélikus hit a csángóság javát szolgálta. Mint írja: *„történetíróink ezt rendesen nehezményezni szokták és kedvezőtlen színben tünetik fel, pedig a csángóknak az evangélikus vallásra való áttérésében Isten kegyelmét kell látnunk. Kétségtelen, hogy a csángó falvak kezei nemzetiségi dolgokban nagyon meg voltak kötve, de az is tény, hogy a szász fegyelem nagymértékben előre vitte a csángókat a fejlődés útján. A szászok vasfegyelmet követeltek, iskolákat állítottak fel és engedték a saját tanítókat tanítani, akik ugyan a lelkészektől függtek. A szász egyházi szigorúság jótékonyan éreztette hatását a csángó vidékeken."*

A csángók történetének ezen időszakát illetően is tehát több tény még kutatásra és pontosításra vár. Azt azonban kijelenthetjük, hogy első adatok, amelyek a magyar gyülekezetek egyháztörténetéhez kiindulópontként szolgálnak, azok az első anyakönyvek, amelyek az 1750-es évekből származnak. Ezek nemcsak az első gyülekezeti anyakönyvezéseket tartalmazzák, hanem lelkészi és tanítói névsorokat, liturgiai leírásokat, illetve egyéb jelentősebb helytörténeti adatokat. Ebből az időszakból már jelentősebb levéltári anyaggal is rendelkezünk, köszönhetően az egyházi vezetők tudatosságának is, amellyel a gyülekezetek fele fordultak: vizitációs jegyzőkönyveket, iskolai adatokat találunk, szaporodnak a császári rendeletek is, amelyek kötelezővé teszik az anyakönyvezést, az újabb és újabb adatok szolgáltatását, sőt, ezeken keresztül felekezeti sajátosságokba is betekinthetünk. A püspöki vizitációk pedig nemcsak a gyülekezet helyzetéről nyújtanak képet, hanem tagjainak hétköznapi szokásairól is. Akár az esperességi, akár a püspöki levéltárban a magyar lelkészektől is egyre több jelentését olvashatunk, de a gyülekezeti tagok kérelmei vagy éppen panaszlevelei is árnyalják a szász-magyar viszonyt. Az idő előrehaladtával azonban a magyar lelkészek és tanítók is egyre több önállóságot szeretnének, főleg, hogy a zálogjogot nem sikerült megszüntetni. Ez ellen elsőként Köpe János bácsfalusi, majd barcaújfalusi lelkész lépett fel, aki még a bécsi udvarba is eljuttatta tiltakozását és kérését a helyzet javítása érdekében. Mindez abból a néhány iratból derül ki, amely a Köpe-család tulajdonában maradt, onnan pedig az Evangélikus Országos Levéltárba került, azonban néhol a felismerhetetlenségig penészedett és roncsolódott. Megmaradt azonban az első, 1842-ben létrehozott papi társaságnak a jegyzőkönyv-anyaga. 1842. január 7-én az akkori lelkészek megalapították a magyar lelkészek társaságát, és *„A' Barczai Magyar Papi Társaság czélja egyedül csak az, hogy a' Tagok vallási, erkölcsi, egyházi és nevelési tárgyakról gondolataikat kölcsönösen kicseréljék, a' rájok bízott gyülekezeteknek vallási és erkölcsi javokról tanácskozzanak, az oskolákra nézve hasznos jobbításokról, czélirányos kézikönyvekről és minél jobb tanmódról értekezzenek; mint magyar társulat különös czéljává teszi azt is, hogy a' szépen fejledező magyar irodalmi világgal megismérkedjék, és ennek elérésére jeles magyar könyveket szerezzen, folyóiratokat és hírlapokat hozasson. A' mértékletességet pedig mind szóval, mind cselekedettel előmozdítani törekedik."*

Erről az első szervezkedésről a Koloszsváron megjelenő Erdélyi Híradóban is hírt adtak, és ebből kiderül, hogy az akkori lelkészek között csak egy volt akadémikus, azaz egyetemet végzett, mégpedig ifj. Köpe János, illetve a magyar evangélikusok létszáma 15 500. Az *Evangélikus Híradó* cikkéből derülnek ki a panaszok is, amelyek a későbbiekben a végső szakadáshoz vezetnek. *„Mint magyar papok, ugy is mindennemű papi jogoktól meg vannak fosztva; őket az ág. vallásu szász papi atyafiak csak káplányi (Prediger) czimzettel nevezik, holott minden szász lelkész magát papnak (Pfarrer) nevezi, a' magyar luth. hitszónokok az ágostai káptalani (Capitulum) gyűlésbe soha sem hivatnak meg itten Barczaságban, ámbár a' magyar luth. gyülekezeteknek való perei is ott folynak, mégis egyetlen egy magyar pap sincs jelen."* – olvashatjuk az újság hasábjain. Anélkül, hogy a korabeli sérelmeket kétségbe vonnánk, fontos azt megjegyezni, hogy az egyházi iratokban a szász gyülekezetben is gyakran szerepel a káplán, azaz Prediger megnevezés, és ez általában akkor fordul elő, ha az illető lelkésznek nem volt akadémiai végzettsége. Ebben a korban a lelkészi és tanítói állások között nagy az átjárhatóság, több tanítóból lett később gyülekezeti lelkész. Hogy mi volt az egyház reakciója e társaság megalakulására, nem tudjuk, de feltételezhetően nem lehetett pozitív, ha a magyar lelkészek a Guberniumhoz is fordultak. Ugyanakkor azt is meg kell jegyeznünk, hogy a 19. század elején mégis bekövetkezhetett némi jóindulatú változás a szász egyház részéről, hiszen a brassói Honterus Gimnáziumban már magyar származású diákokat is találunk, sőt, az említett ifj. Köpe János az iskola tanára is lesz. Közben végigvonult a vidéken a forradalom, borzalmaival, áldozataival és politikai megtorlásaival. A lelkészek is tovább küzdenek, de a jobbágysági státus megszűnése után, valamint a császári dézsma-rendelkezések nyomán már a saját gyülekezetükkel is perlekedhetnek a megélhetésükért.

A forradalom utáni 25 év egyházi viszonyairól keveset tudunk, de mindkét félnél, a magyaroknál és a szászoknál is anyagi nehézségeket idézett elő a dézsma eltörlése; természetesen a szász gyülekezetek anyagi helyzete nem hasonlítható össze a magyar gyülekezetekével, de ebben az időszakban a dézsma pótlása igencsak a középpontban áll, erről szólnak az ország vezetéséhez küldött kérelmek is túlnyomóan. Tudjuk azonban, hogy a szász egyházmegyei konzisztórium 1861. június 27-én értesítette a magyar lelkészek képviselőjét, Molnár Viktor hosszúfalusi lelkészt, hogy minden különbség és fenntartás nélkül elismerik őket, tehát egyenrangúak lettek. Sőt, még az egyháztanácsba is bekerült két képviselő.

Az enyhülés évei a következő, 1873-as egyházi tisztújításig tartották, amely során a magyar gyülekezetek ismét képviselet nélkül maradtak. Molnár Viktor ezt már nem nézte tétlenül, cselekvésre szólította fel a magyar gyülekezet tagjait.

„A nagyon t. Presbyteriumoknak valamennyi Brassóvidéki magyar ág. ev. egyházakban!

Azon páratlan méltánytalanság, amely múlt évi nov. 7kén magyar ev. egyházainkon s ezeknek csorbulást nem szenvedhető jogain s szent érdekein szász hitsorsosink részéről elkövettetett, nemcsak hogy még mind keserű emlékűnkben él, de talán még keserítőbbé lett az által, hogy felzaklatott kedélyeink megnyugtatására, az ejtett sérelem orvoslására részökről e hosszú idő alatt mostanig semmi békítő kísérlet sem tevődött, bizonysgául annak, hogy ha eddig csak sejtettük, most már bizonyosan tudhatjuk, hogy ama méltánytalanság szántszándékos volt, s ők érdekközösséget velünk ismerni nem akarnak. Most pedig megtörtént még az is, hogy azon köztiszteletű férfiú, ki egyházmegyénk élén állott (Philippi J. Fr.) s mint őszinte sajnálója e méltánytalanságnak még elégtételt szerezhetett volna nekünk, megszűnt mély fájdalmunkra élni, hogy helyet adjon más férfiúnak.

De bárki legyen utódja: ily viszonyok

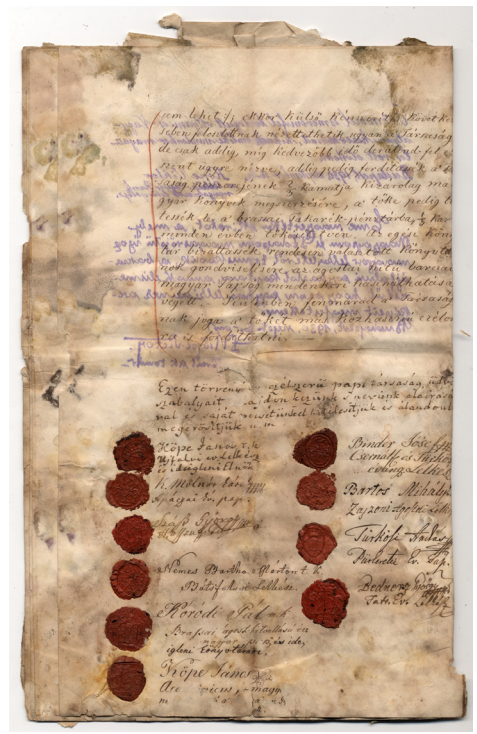

között s küszöbén egy új esperesválasztásnak nem illik hozzánk, tovább is azon szenvedőleges állást elfoglalnunk, melyet eddig elfoglaltunk. Nem lehet, nem szabad, amint azon végzetes naptól kezdve még semmi egyházmegyei gyűlésben részt nem vettünk: úgy talán abból is, amelyben az új esperes választás megtörténendik, – csak úgy – minden írásbeli okadatolás nélkül elmaradnunk! Nekünk, ha ama méltánytalanságot eltűrni becsületünkkel s szent érdekeinkkel, melynek őreivé rendelt minket az anyaszentegyház ura, össze nem férőnek tartjuk tovább is, nyilatkoznunk kell, hogy eljárásuk folytán talán – a tőlök való elszakadásban és egy külön ág. ev. magyar esperesség felállításában keresnünk egyházi ügyeink megfelelő igazgatására szent érdekeink megóvására nézve biztosítékot.

Minthogy pedig akár az ily nyilatkozat, akár valamely másnemű elhatározás csak is egyetemes Brassóvidéki magyar egyházaink feladata lehet: atyafiúi szeretettel fordulok a tisztelt Praesbyteriumokhoz, felkérvén, hogy e mindnyájunkat egyiránt érdeklő ügyet nemcsak saját, de a nagyobb egyházi képviselet gyűlésében beható tárgyalás alá véve, legalább is három – okvetlen felhatalmazvánnyal ellátott oly tagot f. évi szept. 3kára délelőtti pont 9 órakor Brassóban a polgárikör helyiségében tartandó gyűlésbe kiküldeni ne terheltessenek, kik jogérvényesen és az illető egyház nevében szólhassanak, határozhassanak.

Drága anyaszentegyházunk ura pedig ne csak találjon ekkor kivétel nélkül mindnyájunkat egyesülve és összetartva a tanácskozásban és tettben; de segéljen is, hogy annak e vidéken hánytvetett magyarhajóját, a zátonyokat és szirteket kikerülve, s belbékéjét meg nem zavarva, érdekeinket biztosító révpartra elvezethessük." – írta Molnár Victor hosszúfalusi lelkész hétfalusi társainak 1874. augusztus 21-én kelt körlevelében.

(Folytatása a 3. oldalon.)

• VERES EMESE GYÖNGYVÉR

140 ÉVE ALAKULT MEG AZ ÖNÁLLÓ MAGYAR ESPERESSÉG

(Folytatás a 2. oldalról.)

A magyar közösségek vezetői felismerték, hogy a szász egyház vezetői soha nem fogják megengedni, hogy a „Landeskirche”, azaz az egyetemes egyházkerület keretében a két nemzet lelkészei között egyenjogúság legyen, vagy hogy egy önálló magyar esperesség jöhessen létre. Számukra egyetlen út marad: kiválni a szász egyházból, és valamelyik magyar evangélikus egyházkerülethez csatlakozni. Ezzel egy újabb mozgalmas időszak kezdődött a gyülekezetek életében, amely azonban korántsem volt zökkenőmentes, és majdnem másfél évtizeden át tartott. Az első lépés mindenképp a Molnár Viktor által kezdeményezett közgyűlés, amelyre – a kérésnek megfelelően – minden gyülekezet elküldte meghatalmazott képviselőjét. Idézzük tetszőlegesen a pürkereci és a zajzoni egyházközség levelét.

Sz. 102. 1874.

Felhatalmazvány

Melynél fogva pürkereczi községi bíró, Pap János, Orbán Sámuel presbiter és Koszta Mihály presbiter a pürkereczi evang. összes Presbitérium és képviselet által ennek folyó évi augusztus 30án tartott gyűlésében felhatalmaztattak, a Molnár Victor hosszufalvi evang. lelkész úr által folyó 1874. évi szeptember 3ára egybehívott gyűlésen, mint pürkereczi avang. egyház világi küldöttjei jelen hír, hogy a barczai magyar evang. esperesség létesítése körül érvényes nyilatkozatot tehessenek és határozhassanak.

Pürkerecz, 1874. augusztus 30án

A Presbitérium és képviselet gyűléséből

Török József

ev. paphelyettes

44/874.

Felhatalmazvány

Mely szerint az alulírt Presbytérium által hivatalosan bizonyíttatik, hogy a folyó évi szeptember 6-án a templomban tartott nagyobb egyházi képviseleti gyűlésben a zajzoni ág. hitv. ev. egyház képviseletére lelkészünk, Pap György úr mellé világi követekül Rab János községi bíró, Bálint János szónok, Sípos Márton és Orbán Mihály választattak meg, hogy a magyar ág. hitvallású esperesség felállításában s egy hasonnemű magyar Superintendenciához való elszakadásban jogérvényesen egyházunk nevében szólhassanak, határozhassanak és a magasabb helyre felküldendő folyamodványokat alá is írhassák. Melynek hitelezéséül egyházunk nagyobb képviseletünk határozatánál fogva ki is adatik az illetőknek ezen felhatalmazvány egyházunk hivatalos pecsétjével megerősülne.

Zajzon, 1874. szeptember 6-án a zajzoni ág. hitv. presbitérium.

Pap György – a presbitérium elnöke

Morrész Illyés – jegyző

1874. szeptember 3-án, a közgyűlés tagjai megfogalmazzák levelüket a brassói szász főkonzisztóriumnak, hogy az erdélyi egyházkerületből való kiválásuk eltökélt, és szándékukat nem kívánják megváltoztatni, és Trefort Ágoston miniszternek is vázolják helyzetüket. Ezt a levelet több tucat oldalnyi levelezés, jegyzőkönyv, újságcikk, kis-nyomtatvány követte rámutatva arra, hogy a magyar lelkészek sem voltak mindig egységesek, egymással is vádaskodtak, de rávilágítanak az ismét igencsak feszültté vált szász-magyar viszonyra is, amely ez idő alatt túlkapásokban is megnyilvánult. A továbbiakban nem célunk minden dokumentumot bemutatni, de a legelső szász esperességnek küldött levelet, amelynek tartalma megegyezik a Trefort Ágoston miniszternek küldöttével, mindenképp idéznünk kell.

„Tekintetes Brassó vidéki ág. hitv. evang. egyházmegyei konzisztóriumnak Brassóban!

Hogy a hitközösség kapcsa valamely anyaszentegyház mindvalamennyi tagjait állandóan a boldogítólag egybefűzhesse: arra töressék az érdekközösség – a terhek viselésében és a jogok élvezetében a testvéri egyenlőség elveinek részrehajlatlan alkalmazása. Ezek nélkül a kapocsnak hovatovább mindinkább lazulni kell, míg utóvégre kikerülhetetlenül bekövetkezik annak teljes elszakadása – és az érdekeikben, s jogaikban sértett tagok más kapocs fűzésében kénytelenek biztosítékot keresni azoknak megóvására.

Egy elfogulatlan visszapillantás az alulírt vidékbeli magyar egyházközségek történelmére – egy összehasonlítása ezeknek a vidékbeli szász egyházközségekkel kell csak: s azonnal az utóbbiak kimagasló fejlettségi foka, rendezettsége és virágzása, ellenben emezeknek hátramaradottsága kész bizonyság, hogy mióta e kétnyelvű s nemzetiségű egyházközségeket a hit közössége egybefűzi, sem az érdekközösség, sem a jogegyenlőség szép napja nem árasztotta egyenlő mértékben rájuk tenyésztő, boldogító sugarait.

Nem akarjuk éppenséggel a régmúlt időket idézni, s azok emberei és mostoha sötét, nem protestáns szelleme ellen vádat emelni. Oly tények, mint pl. hogy 1848ig még papjaink szabad választási jogával sem bírtunk – s még csak 1861ben lettek papjaink hosszas küzdés után egyenjogosítva a szász papsággal: eléggé feltüntetik a még ezen időket is megelőzött idők szellemét.

Nem akarjuk recriminátiokra felhasználni még az újabb időben rajtunk ejtett különféle sérelmeket is. De hogy akaratlanul vádolni se láttassunk: mégsem szabad legalább annyit említetlenül hagynunk, mennyire sértő volt reánk nézve, hogy képviseltetés nélkül lévén anyaszentegyházunk törvényhozó testületében oly törvényeknek kellett hódolnunk, melyeknek hozásába magunk közvetlenül be nem folyhassunk, s melyeknek egy része pl. a papi választásról szóló szakasza szorosabb vizsgálat mellett reánk nézve alázó, sőt veszélyes. – Nem szabad azt is elhallgatnunk, mennyire fájt nekünk, hogy az állami 16 ooo forint dotációnak, mely pedig az egyetemes, tehát magyarokból is álló, erdélyi ág. ev. anyaszentegyház részére adatott, stipendiumokra és szegény egyházak s iskolák segélyezésére szánt részei – amaz csak némethoni, egyetemeken tanuló ifjak részére – ez csak ritkán, és ekkor is vajmi csekély arányban fordíttattak magyar, pedig sok szükséggel küzdő egyházaink segélyezésére, mi miatt többek között oda jutottunk, hogy már papi pályára képzett fiaink nincsenek is. – Nem szabad érintetlenül hagynunk, mily folytonos keserűségünk tárgya volt, hogy még csak egyházi törvényeinket sem bírjuk anyai nyelvünkön – hogy nem kaptuk, bár csak a magas kormánytól magyar nyelven küldött rendeleteket sem ugyanazon nyelven; s hogy még sohasem voltak különös figyelemre méltatva a mi speciális magyar egyházi viszonyaink, s több nemű égető szükségeink, mint pl. csak az imént említett papjelöltekbeni hiányunk.

Habár már ezen, s ezekhez hasonló sérelmek nagy mértékben képesek voltak a hitközösség kapcsát lazítani, mert hiszem, hogy nem ismerhetünk ezekben az érdekközösségre és jogegyenlőségre, vagyis csak méltányosságra: de mégsem olyanok még, hogy azoknak orvoslására más út nem állana nyitva előttünk a – szakadásnál.

De mikor már a legújabb időben oly lehetetlennek hitt tény is merült fel egyházi életünkben, mint amilyen a múlt évbeli november 7i esemény; – ha megtörtént, hogy egy 40 ezer lelket számláló egyházmegyében 16 ezernek teljességgel fel nem adható jogai s érdekei olyannyira fitymálatnak, hogy ezeknek képviselésére s megvédésére még csak – egyetlen egy magyar sem vállalkozik be az ezen nemcsak szászokból, de magyarokból is álló egyházmegyét kormányozni hívott konzisztóriumba: bizony ily nyílt megtagadása után az érdekközösség és jogegyenlőség szent elveinek – ily leplezetlen erkölcsi, sőt tettleges kitagadtatásunk után a Brassó vidéki egyházmegyéből csak azon lehetne egyedül csodálkozni, ha a máris meglazult kapocs általunk végképpen meg nem szakasztatik, s mi legfentebb érdekeinkben s jogainkban megsértve, ezekre nézve nem keresünk biztosítékot máshol – ott, hol azt jobban feltaláltatni reményeljük.

S íme mégis, kegyeletünknél fogva azon anyaszentegyház iránt, melyhez több százados kapocs fűzött, s melynek tagjai között többek jóakaratával is találkoztunk –, de azért is, mivel hajlandók vagyunk hinni, hogy emez esemény sok higgadt gondolkozású szász hittestvéreinknek nemcsak rosszallását és sajnálatát idézte elő, de talán kívánságát és készségét is e protestáns egyház keblében páratlan érdeksértés és jogtalanság kiegyenlítésére, s felzaklatott kedélyeink megnyugtatására, s nem akarjuk tehetetlennek hinni, hogy fentebb elősorolt sérelmeink mihamarábbi orvoslásának eszközlése által az érdekközösség és jogegyenlőség szép napja – reánk is még kiterjeszthetetlennek álló sugarait nem akarjuk legmélyebben megsértett, s felháborodott kedélyeink sugallatát követni, hanem elhatározásunkat – szász hittestvéreink elhatározásától tegyük függővé.

Ha nem nyernénk kimerítő s teljes elégtételt az utóbbi eseményért, de szintúgy biztosítékot arra az érvre is, hogy többi el nem tűrhető sérelmeink is orvosoltatni fognak: már akkor fájó kebellel, de megnyugtatva azon tudás által, hogy ezen szakadásnak előidézésével nem minket vádolhat sem saját szívünk, sem a történelem. Kijelentjük már most, elszakadásunkat nemcsak a Brassó vidéki egyházmegyéből, de az egész erdélyi ág. hitv. ev. anyaszentegyház kormányzata alól is. Kijelentjük, hogy ekkor, mihelyt e reményszerűségből tett lépésünk a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatási m. kir. Miniszter Úr és a magas országgyűlés által helyben lesz hagyva, mi azonnal mint Brassó vidéki magyar ág. hitv. ev. esperesség megalakulván, a többi 4 ág. hitv. evang. egyházkerületei közül az egyikbe való bekebeleztetésben keresendjük legszentebb jogaink s érdekeink biztosítékát.

Elvárván – kikérvén mielőbb – Tekintetes egyházmegyei Konzisztórium! Szász hittestvéreink határozott válaszát, mégpedig saját nyelvünkön, minthogy kevés kivétellel csak azt értjük, - s kijelentvén, hogy addig részt sem veszünk semminemű egyházmegyei gyűlésben, tehát a közelebbi szeptember 11-ére kihirdetettben, és az azon eszközölni szándékolt – Dékánusi fontos választásban sem.

Köteles tisztelettel:

Molnár Victor

Brassóban, 1874. szeptember 3-án”

(részletek A Brassói Magyar Evangélikus Egyházmegye története című kéziratból)

* KIADJA A HÉTFALUSI MAGYAR MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG – © HMMT, 2001–2026. * ISSN 1582-9006 *

• SZERKESZTŐSÉG

HÉTFALUSI HÍREK

Rendhagyó énekóra és táncház Négyfaluban, február 27-én, 18.30-tól a SIM House Barn eseményteremben (Négyfalu, Kanális utca 35.)

Bár a farsang már búcsút intett, és a böjt csendje beköszöntött, mi még egy utolsó, vidám mulatsággal zárnánk a februárt – hátha a jókedvvel együtt a telet is sikerül végleg elűzni.

Szeretettel várjuk a népdal és népzene iránt érdeklődőket egy újabb alkalomra! Erőssné Sándor Judit népdalénekes, zenepedagógus vezetésével barcasági dallamokat tanulunk közösen, kötetlen, befogadó hangulatban.

Ezt követően a Négyfalusi Trió gondoskodik a jókedvről és a táncos hangulatról.

Belépő nincs, de adományokat elfogadunk, amelyeket a népzene további oktatására fordítunk.

Az eseményt a Barcasági Csángó Alapítvány és a Négyfalusi Trió szervezi, és az Erdélyi Hagyományok Háza Sepsiszentgyörgy Irodája támogatja.

Különleges kulturális est Négyfaluban: Kárpátalja kincsei - egyedülálló divat-, hímzés- és fotókiállítás, március 4-én, 18.30-tól a SIM House Barn eseményteremben (Négyfalu, Kanális utca 35.)

A Barcasági Csángó Alapítvány és a Négyfalusi RMDSZ Nőszervezete szeretettel hívja Önt egy egyedülálló divat-, hímzés- és fotókiállítással egybekötött kulturális bemutatóra, ahol Kárpátalja élő öröksége kel életre a szemünk előtt a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület jóvoltából.

Az est vendégei: Hrivnák Tünde divattervező és Molnár Eleonóra, a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnöke

A Washingtoni Magyar Ház, a Liszt Intézet London és a lisszaboni magyar kulturális szervezetek közreműködésével az Amerikai Egyesült Államokat és több európai nagyvárost is bejárt, nagysikerű programsorozat érkezik most Négyfaluba.

Hrivnák Tünde BY ME – Treasure kollekcióját mutatja be, amelyet a beregi szőttes motívumai tesznek különlegessé. A kollekció a hagyomány és a kortárs elegancia találkozása. A bemutató Kárpátalja gazdag kézműves hagyományait állítja reflektorfénybe, hidat építve múlt és jelen között.

Fotókiállítás – Arcok a múltból című kiállítás alkalmából XX. századi nők történetei elevenednek meg, akik kitartásukkal és bátorságukkal példát mutattak. A Beregszásztól Lisszabonon át Brüsszelig bemutatott múltidéző fotógyűjtemény üzenete egyértelmű: a kárpátaljai magyarság története Európa-szerte érték.

Belépődíj: 50 lej (előzetes regisztrációhoz kötött). Jelentkezési űrlap: https://forms.gle/1nA3cYo8ti1uvuUeA

Egy este, ahol divat, történelem és identitás találkozik. Várjuk szeretettel mindazokat, akik hisznek abban, hogy az örökség nem múlt, hanem jövő.

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY TÁMOGATÁSÁVAL
MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG
BETHLEN GÁBOR Alap

5. Barcasági síkupa

A 4 Village Ski&Ride sí- és snowboard iskola, valamint a Barcasági Csángó Alapítvány **2026. március 6-7-én** szervezi meg az 5. Barcasági Síkupát **Brassópojánán** a Keresztény-havason. Az esemény amatőr sízőknek szól, a kupát pedig elsősorban közösségépítő és szórakoztató céllal szervezzük.

SÍTÚRA-VERSENY - 2026. március 6. Regisztráció: 17 óra,Helyszín: Aftăr ski teraszán, Indulás: 18 óra.

ALPESI SÍVERSENY: 2026. március 7. Regisztráció: 9:00 - 10:00 között, Helyszín: Postăvaru SKV menedékház teraszán, Verseny kezdése: 10:30 óra Díjazás: 15:00-15:30 Postăvaru SKV közeli placcon.

Nevezési díj: 100 lej. A benevezési díj tartalmazza a versenyzést, egy gulyást és egy sört vagy almalevet a verseny után. A helyek száma korlátozott! Az előzetesen befizetett nevezési díj egyben a versenyre való jelentkezés is. Jelentkezni lehet: Bankszámlára való utalással: RO74BTRLRONCRT0290552901 (Asociatia Ceangăilor Bârsa) vagy Revolut: Gocza Istvan REVOLUT: RO03 REVO 0000 1953 1022 2349 NAGYON FONTOS: Mentiune: Barcasági Síkupa, versenyző neve és életkora. Jelentkezési határidő: 2025. március 1., 22 óra. Érdeklődni: a következő telefonszámokon: 0751066819 (Gócza István), 0746029114 (Hlavathy Zsuzsánna). Szeretettel várjuk a téli sportok szerelmeseit! Partnereink: 4 Village Events, 4Village Sound, Cabana SKV Postăvaru, See Transylvania. Főtámogató: Arinovis Motors, Winteroutlet. Médiatámogatók: City Rádió, Brassói Lapok, Brasso.ro.

Március a barcasági csángók hónapja a Redut Kulturális Központban a Barcasági Csángó Alapítvány közreműködésével. Ezúttal Krizba kerül a figyelem középpontjába Illyés Etelka festményein, valamint hagyományos textíliák és viseleteken keresztül. A kiállítás 2026. március 6-án 18-án nyílik. Fellép a Búzavirág Néptáncegyüttes.

• SZERKESZTŐSÉG

HOBBI AKADÉMIA HÍREK

A **Hobbi Akadémia** márciusi ajánlata:

Március 5. - Keresztrejtvény és puzzle est

Március 12. - Fonalbarát közösségi est - Kézimunka, teázás, beszélgetés

Március 19. - Micro:bit mesterei - elektrónika és programozás.

Március 26. - Társasjátékest szavak és betűk körül

Helyszín: **Gillich Fülöp Diákotthon**, Négyfalu, Brassói út 245. szám.

Időpont: 18.00 órától

Beugró: Micro:bit mesterei: 30 lej, Közösségi estek: 15 lej/személy/alkalom

Elérhetőség: 0729500243

Szeretettel várunk mindenkit!

• HERMANN ANTAL, BRASSÓI LAPOK: 1900. AUG. 21./VI. ÉVF. 188. SZ.

BARTHA KÁROLY

(Folytatás előző lapszámunkból.)

Jelentékeny részt vett a Bach-korszakban a magyar tanítói dalárda alakításában, mely e vidék magyar politikai életében akkor fontos, sőt döntő tényező volt. 1860-ban egy gyűlésen Bartha kifejtette annak szükségét, hogy a csángók valami felsőbb iskolát nyerjenek. Ebből keletkezett a mostani hosszúfalusi polgári iskola.

Bartha Károly több mint negyven éve rendszeresen és tervszerűen, lankadatlanul és elszántan, önzetlenül és lelkesen és kiváló eredménnyel dolgozik és küzd, szóval és tollal és egész lelkével a csángóság érdekében. Felismerte az elnyomatott népfaj derék tulajdonságait, e végvidéken a magyarság ügye szempontjából rendkívül nagy jelentőségét. Sokat fáradott, írt, utazott a csángók gazdasági létérdekeinek a szász túlkapás ellen való megvédéséért. Minden társadalmi, nemzeti, hazafias, közhasznú ügyben buzgón részt vett. Sokat tanulmányozott, gyűjtött, írt a csángók kultúrája, története, nyelve, népélete köréből. Szorgalmas munkatársa, csángó ügyekben rendes levelezője volt a Kolozsvári Közlöny, Reform, Politikai Újdonságok stb. című lapoknak. Mikor e sorok írója a '70-es évek elején Brassóban a Nemerét szerkesztette, Bartha legszorgalmasabb dolgozótársainak egyike volt. Újabban pedig baráti buzdításomra a csángó népélet adatainak és tárgyainak összegyűjtésében buzgólkodik. Szarvas Gábor és Szinnyei József nyelvészekkel Ilosvay vegyésszel is érintkezett tudományi dolgokban. Irodalmi dolgozatainak száma mintegy 350. Egy részök megérdemelné az összegyűjtést és együttes kiadást. Bartha csekély fizetéséből és a közügyekben való apostolkodás csorbítása nélkül hozzá méltó élettársával 9 gyermeket nevelt. Egy fia tanító, míg leánya tanító felesége.

Bartha érdemei nem maradtak méltánylás nélkül. A társdalom és pályatársai, feljebbvalói és a kormány többször fejezték ki iránta megtisztelő elismerésöket. De most megválni készül attól a nehéz pályától, mely olyan kevés előnyt nyújtott neki, s melynek ő egy félszázadon keresztül olyan üdvös, áldásos hatású apostola volt, lelkemben indíttatva éreztem magamat e sorokban is szerény jelét állítani az elismeréseknek addig, míg azt mások, talán nálamnál illetékesebbek hathatósabban fejezik ki.

